

Prawda w internecie - a co to komu szkodzi?

Scenariusz lekcji dla szkół podstawowych klas 4-6

Wprowadzenie

Według badań , nastolatki nie mają zwyczaju weryfikowania treści i źródła informacji. Dlatego są tak podatne na dezinformację. W tym scenariuszu konfrontujemy młodzież z powszechnością fake-newsów i tym, w jaki sposób mogą wpływać na myśli, emocje i decyzje konkretnych grup ludzi. Pokazujemy im także jak mogą się bronić przed dezinformacją.

Cele lekcji

- Poznanie mechanizmów powstawania i funkcjonowania fake newsów
- Poszerzenie wiedzy o tym jak odróżnić prawdę, kłamstwo i manipulację w sieci
- Poszerzenie wiedzy o możliwych formach obrony przed fake newsami

Cele lekcji (w języku ucznia)

- dowiecie się czym jest fake-news i po co powstaje,
- odkryjecie co rozpowszechnia się szybciej: prawda czy fake-news i dlaczego,
- zrozumiecie jak fake-newsy mogą wpływać na nasze życie i decyzje,
- dowiecie się jak można się bronić przed fake-newsami.

Związek z podstawą programową:

język polski IV.2 i IV.6, szczegółowe I.2.6 , III.1.2, IV.

informatyka V.3

etyka IV.1, szczegółowe : II.19; IV.6

godzina wychowawcza

Kluczowe zagadnienia:

1. Czym jest fake-news?
2. Jak fake-newsy wpływają na myśli, emocje i decyzje ludzi?
3. Jak się bronić przed fake-newsami?

Metody: praca z filmem, case-study, dyskusja

Formy pracy: praca indywidualna, praca w grupach

Materiały/ środki dydaktyczne potrzebne do przeprowadzenia zajęć:

film "Digi-świat- Fake news"

rzutnik, głośnik, komputer

wydrukowane karty pracy (zał.1) - jedna karta na parę uczniów

Załączniki do scenariusza:

Załącznik nr 1. Karty pracy

Skrót przebiegu zajęć:

1. Sprawy organizacyjne (5 min.)
2. Wprowadzenie z filmem (15 min.)
3. Ćwiczenie (10 min.)
4. Omówienie (10 min.)
5. Podsumowanie (5 min.)

Przebieg zajęć:

1. Sprawy organizacyjne (5 min)

2. Wprowadzenie (15 min)

Przedstaw uczniom i uczennicom temat oraz cele lekcji. Zapytaj ich z czym się im kojarzą fake-newsy? Dopytaj. Jeśli jest potrzeba, przytocz definicję fake-newsa (przykładową znajdziesz pod scenariuszem).

Zapytaj co się ich zdaniem szybciej upowszechnia w internecie: prawda czy fake news? Zachęć klasę do głosowania. Dlaczego tak jest?

Zaproś uczniów do wysłuchania fragmentu wywiadu Julii i Szymona z dziennikarzem "Dzień dobry TVN" Mateuszem Hładkim - program Digi Świat (fragment od 6:50 do 10:50) i poszukiwania informacji o tym, dlaczego fake-newsy rozprzestrzeniają się tak szybko.

Po wysłuchaniu wywiadu, zapytaj uczniów co udało im się wyłapać.

3. Ćwiczenie (10 min)

Uczniowie w parach dostają nagłówki różnych typów fake-newsów, które szybko rozpowszechniają się w sieci. Ich zadaniem jest zastanowić się nad tym, na jakie osoby lub grupy osób może wpływać to, że dany fake-news się rozpowszechnia? W jaki sposób?

Swoje odpowiedzi zapisują na karcie pracy (zał. nr 1).

4. Omówienie ćwiczenia (10 min.)

Komu służy udostępnianie fake-newsów? A komu szkodzi? Rysujesz 2 kolumny na tablicy. W nagłówku jednej napisz "Może zyskać na fake-newsach", a drugiej "Może stracić na fake-newsach". Uczniowie wymieniają różne grupy na podstawie analizy dokonanej w poprzednim ćwiczeniu i przyporządkowują je do jednej z 2 kolumn. Zapisujesz ich odpowiedzi. Możesz dopytywać - w jaki sposób fake-newsy mogą im szkodzić/ służyć?

5. Podsumowanie (5 min)

Według badań prowadzonych na przestrzeni 11 lat przez MIT Media Lab¹, prawdziwa wiadomość potrzebuje średnio 6 razy więcej czasu niż fałszywa, by dotrzeć do 1500 osób na Twitterze (niezależnie od tematu jakiego dotyczy). Dodatkowo, jest o 70% bardziej prawdopodobne, że nieprawdziwa wiadomość będzie retweetowana niż prawdziwa.

Dezinformacja wywiera wpływ na działania ludzi w realnym świecie. Może wpływać na ich decyzje dotyczące np. finansów, relacji, zdrowia. Może wyrządzić realną krzywdę konkretnym osobom. A my, często niechcący, przyczyniamy się do ich rozpowszechniania.

Jak się możemy bronić przed fake-newsami?

Zbierz pomysły od uczniów. W razie potrzeby - uzupełnij:

- wątpić w sensacyjne doniesienia,
- sprawdzać informacje w wiarygodnych źródłach (czasami wystarczy wpisać w wyszukiwarkę tytuł danego artykułu z dopiskiem "fake"- może już ktoś sprawdził czy to prawda?),
- zgłaszać potencjalne fake-newsy (np. poprzez stronę <https://zalogstrolla.pl/> lub u admina danego portalu społecznościowego.),
- dowiadywać się więcej o tym, jak działają fake-newsy i dezinformacja.

Zaproś uczniów, by dokończyli radę dla koleżanki lub kolegi: "Zanim udostępnisz wiadomość w internecie, warto żebyś..."

Dowiedz się więcej:

Źródła wiedzy:

[Kodeks dobrych praktyk w zakresie walki z dezinformacją sygnowany przez 11 organizacji zajmujących się tym tematem w Polsce](#)

[Strona Stowarzyszenia Demagog, które na bieżąco komentuje aktualne fake-newsy](#)

¹ <https://www.technologyreview.com/2018/03/08/144839/fake-news-spreads-faster-than-the-truth-and-its-all-our-fault/>, dostęp 08.09.2022

Inne ćwiczenia i scenariusze w tym temacie:

- [Publikacja z pomysłami na ćwiczenia rozwijające krytyczne myślenie uczniów na lekcjach, w tym radzenie sobie z fake-newsami](#)
- [Gra on-line, w której wcielasz się w rolę twórcy fake-newsów. Do gry dołączono materiały dla edukatorów.](#)
- [Prawda czy fałsz - na tropie fake-newsów \(scenariusz lekcji\)](#)

Autorka scenariusza: Marta Drabińska

Załącznik nr 1 - Karty pracy

Dla każdej pary uczniów wydrukuj jedną stronę

Wyobraź sobie, że osoba z wymienionej grupy zauważa, że ktoś z jej znajomych udostępnił poniższy post - ma już bardzo wiele udostępnień i reakcji. Jakie myśli mogą się w niej pojawić? Jakie uczucia? Jak to może wpłynąć na jej działania?

- Okropne! Zobacz co dodają do jogurtów truskawkowych

- producenci jogurtów truskawkowych-

.....
.....

- właściciele sklepów spożywczych-

.....
.....

- rodzice, kupujący jogurty-

.....
.....

- osoby pracujące przy produkcji jogurtów-

.....
.....

- osoby, które mają znajomych pracujących przy produkcji jogurtów-

.....
.....

- właściciel serwisu, do którego prowadzi link-

.....
.....

- reklamodawcy, którzy zamieszczają reklamy swoich produktów na tym serwisie-

.....
.....

Wyobraź sobie, że osoba z wymienionej grupy zauważa, że ktoś z jej znajomych udostępnił poniższy post - ma już bardzo wiele udostępnień i reakcji. Jakie myśli mogą się w niej pojawić? Jakie uczucia? Jak to może wpłynąć na jej działania?

Pomóż Julce walczyć z chorobą! Udostępnij teraz

dziewczynka, której zdjęcie wykorzystano-
.....
.....

jej rodzina-
.....
.....

osoby, które rzeczywiście potrzebują pomocy-
.....
.....

osoby, które chcą pomóc-
.....
.....

właściciel serwisu, do którego prowadzi link-
.....
.....

reklamodawcy, którzy zamieszczają reklamy swoich produktów na tym serwisie-
.....
.....

Wyobraź sobie, że osoba z wymienionej grupy zauważa, że ktoś z jej znajomych udostępnił poniższy post - ma już bardzo wiele udostępnień i reakcji. Jakie myśli mogą się w niej pojawić? Jakie uczucia? Jak to może wpłynąć na jej działania?

Te 5 tricków pozwolą ci schudnąć 5 kg w miesiąc!

właściciel strony, do której prowadzi link-
.....
.....

firmy reklamujące swoje produkty na odchudzanie na tej stronie-
.....
.....

osoby z nadwagą-
.....
.....

osoby, które nie akceptują swojego wyglądu-
.....
.....

rodzina i znajomi osób z nadwagą-
.....
.....

Wyobraź sobie, że osoba z wymienionej grupy zauważy, że ktoś z jej znajomych udostępnił poniższy post - ma już bardzo wiele udostępnień i reakcji. Jakie myśli mogą się w niej pojawić? Jakie uczucia? Jak to może wpłynąć na jej działania?

Zginął w wypadku samochodowym? Ten aktor grał w popularnym serialu

ten aktor-

jego rodzina-

znajomi-
.....

fani-
.....

współpracownicy-
.....

właściciel serwisu, do którego prowadzi link-
.....

reklamodawcy, którzy zamieszczają reklamy swoich produktów na tym serwisie-
.....